

A
DÉLKELET-EURÓPA ALAPÍTVÁNY ÉS KUTATÓKÖZPONT

INTERNATIONAL RELATIONS QUARTERLY és a

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM Bölcsészettudományi Kara

South-East European Institution

Tisztelettel meghívja

Nemzetállamok és kisebbségek Történelem és identitás Közép-Európában

Tudományos tanácskozás

2016. december 14-én (szerdán) 16.⁴⁵

Helyszín:

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM

Bölcsészettudományi Kar

Díszterem

(1088 Budapest, Reviczky u 4.)

Köszöntő *PÓKA FERENC, nagykövet*
Nyitó gondolatok *SURÁNYI CSABA, a Kuratórium elnöke, DKEA*

I. Könyvbemutató

Arday Lajos: *Nemzetállamok és kisebbségek. Történelem és identitás Közép-Európában*

Recenzens

MAKKAI BÉLA A nemzetek megformálódásának és létesélyeinek értelmezéséről

II. Történelem és identitás Közép-Európában

ARDAY LAJOS Nacionalizmus és nemzetállam
ORDASI ÁGNES Autonómia-értelmezések Fiumében

Moderátor *PESTI ORSOLYA (KRE)*

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

RSVP: conference@southeast-europe.org
A konferencia honlapja: <http://www.southeast-europe.org>

Nemzetállamok és kisebbségek
– Történelem és identitás Közép-Európában –

2016. december 14. 16.⁴⁵

KRE BTK
Díszterem

Miért Közép-Európa?

Mert mi itt, Köztes-Európában (Zwischeneuropa), a The Lands Betweenben, azaz a Nyugat és Kelet, a német és az orosz nyelvterület között élünk. Közép-Európa földrajzi határa nyugaton a Rajna, keleten a Tallinn—Dubrovnik, illetve a Karélia—Duna-torkolat vonal. (Teleki Pál) „Közép-Európa ... átmeneti, közvetítő szerepkörű határtérség” (Schöpflin György). Wallerstein elméletében Nyugat-Európa (Britannia, Franciaország, Németalföld) a centrum, földrészünk többi része (fél)periféria.

1948 és 1989 között ez valóságos megosztottságot jelentett: a két szuperhatalom bipoláris rendszerében a politikai, katonai és ideológiai szembenállás kontinensünket Nyugat- és Kelet-Európára osztotta. Ennek természetellenességét bizonyította, hogy a NATO-tag Görög- és Törökország a Nyugat, míg az ezer éve a nyugati keresztény kultúrkörhöz tartozó lengyelek, csehek és magyarok a Kelet részévé váltak.

A Szovjetunió felbomlása tette lehetővé Közép-Európa elméleti és gyakorlati újjászületését.

Ezt felismerve a brit és az amerikai külügyminisztérium szakított a korábbi, térségünket (is) magába foglaló Kelet-Európa megnevezéssel, s így a Balti-, Fekete- és az Adriai-tenger, illetve a FÁK (Belarusz, Ukrajna) és a Németország közötti terület hivatalos megnevezése *Közép-Európa*.

A két Balkán- és az első világháború szétverte a multinacionális birodalmakat, de a wilsoni elveket és az önrendelkezést félredobva nem jöhettek létre megközelítően etnikai határokkal rendelkező nemzetállamok, mivel 1919-ben, Párizsban a rendező elv a „kisebb szövetségesek” igényeinek kielégítése és ebből következően soknemzetiségű államaik életképességének biztosítása volt. Megoldatlan maradt az államalkotó szláv népek viszonyának rendezése, amely magában hordta a későbbi felbomlás fenyegető lehetőségét.

Kisebbségek és autonómiamodellek

A második világháború után a szövetségesek a jól ismert érveléssel, teljes egyetértésben elutasították a kisebbségek kollektív (csoport) jogainak biztosítását, így az ENSZ-határozatokban és a nemzetközi jogban mindmáig csak az emberi, egyéni jogok védelme szerepel. Ehhez járul az önrendelkezés elvének olyan, általánosan elfogadott értelmezése, hogy az csak a volt gyarmatbirodalmak területén, a harmadik világban érvényesíthető, de semmiképpen sem az ENSZ egy szuverén tagállamával szemben. Míg kontinensünk nyugati felén követendő és követhető kisebbségi-regionális autonómiák (finnországi svédek, belgiumi és déltiroli németek, a Baszkföld, Galícia és Katalónia önkormányzata Spanyolországban) jöhettek létre, térségünkben — szovjet nyomásra és fenyegetés alatt — a nemzeti-kisebbségi-vallási problémákat, ellentéteket elnyomták, „szőnyeg alá söpörték”, Lenin vagy Tito szellemében megoldottnak nyilvánították.

A „keményebb” vagy „puhább” diktatúrák bukása után mindezek a mesterségesen lefojtott feszültségek — súlyosbítva a gazdasági bajokkal és környezeti ártalmakkal — elemi erővel törtek felszínre, és a demokratikus hagyományok hiánya, a demokrácia erőinek gyengesége miatt az egész átalakulási, (Nyugat-) Európához közeledő-közelítő, felzárkózási folyamatot veszélyeztetik, felerősítve Kelet-Közép-Európa és a Balkán népeinek, államainak szembenállását és — a saját problémáival küszködő — Nyugat gyanakvását.

Arday Lajos: *Nemzetállamok és kisebbségek. Történelem és identitás Közép-Európában*. Budapest, 2016. L'Harmattan (Részletek a könyvből: 10-11; 309-310)

© DKE 2016.

RSVP: conference@southeast-europe.org
<http://www.southeast-europe.org>
<https://www.facebook.com/pages/Southeast-Europe/233029570101571>
SOUTH EAST EUROPEAN FOUNDATION AND RESEARCH CENTER

Nemzetállamok és kisebbségek
– Történelem és identitás Közép-Európában –

2016. december 14. 16.⁴⁵

KRE BTK

Díszterem

South-East European Institution

Makkai Béla (tszvez. TTI Új- és Jelenkori Egyetem Történelmi Tanszék, Károli Gáspár Református Egyetem) **A nemzetek megformálódásának és létesélyeinek értelmezéséről**

Amennyiben Gellner tézise szerint a nemzetállamokat értelmiségi konstrukciónak tekintjük, akkor a globalizáció ellenállhatatlan hullámverését látva hamarosan múlt időben beszélhetünk róluk. (Ahogy erre a marxista mozgalmárok már jó előre figyelmeztették a világ proletárjait.) Szorongásunkat csak fokozza a népek testvériesülésének paternalista (naív/cinikus) brüsszeli programja, mely a nemzetek egyediségének hitvallóit szegyenkalodába utalja – így a kelet-európai ember a saját bőrén érzi, hogy gőzerővel zajlik a „dekonstrukció”.

A nemzetek megformálódásának és létesélyeinek értelmezését azonban a fentiekől eltérő argumentációs mezőben is elvégezhetjük. A vérségi, földrajzi, még inkább a kulturális közösség, s az együttesen megélt és elhordozott történelmi tapasztalatok (traumák, sikerek) szívós köteléket képeznek a társadalom egyedei között, akik nagyjából egyazon genshez, nációhoz sorolják magukat, mindmáig.

Arday Lajos kutatóprofesszor ez utóbbi felfogást nem csak komolyan veszi, de hosszú történelmi pályafutása alatt a brit szigetek és az Ural által határolt tágas térben különös figyelmet fordított a nacionalizmus, mint történelemformáló erő hatásainak elemzésére; széles nyelvi ismeretei alapján behatóan kutatta a horvát-magyar, szlovén-magyar interetnikus viszonyokat, a délszláv konglomerátum létrejöttének és széthullásának geneziséjét, s a szovjet utódállamok viszonyát mérgező homogenizációs törekvéseket.

Kulcsszavak: nemzetállamok, interetnikus viszonyok, történelmi tapasztalatok, „dekonstrukció”.

*

Ordasi Ágnes (KRE Történettudományi Doktori Iskola)
Autonómia-értelmezések Fiumében

A dualizmus kori Fiume társadalmi- és politikai életében számos töréspont mutatkozott, melyek az 1890-es évek közepétől egyre látványosabbá váltak. Az összeütközések szoros kapcsolatban álltak a fiumei autonómia elmaradt törvényi szabályozásának hiányával, valamint a központosító magyar állam, és a jogi kiváltságait és a különleges helyzetét megőrizni kívánó municípium közti érdekellentétekkel. Előadásomban e konfliktusforrások természetére kívánok rámutatni, és a megoldásukra adható válaszokat bemutatni különös tekintettel a fiumei politikai körök főbb képviselőinek autonómia-konceptióira. A legjelentősebb minták és alternatívák felvázolásával, célom az állam és város megegyezési lehetőségeit, valamint a fiumei politikai élet konfliktuskezelési stratégiáit ismertetni.

Kulcsszavak: konfliktusforrások természete, konfliktuskezelési stratégiák, autonómia-konceptió.

DKE 2016.

RSVP: conference@southeast-europe.org
<http://www.southeast-europe.org>

SOUTH EAST EUROPEAN FOUNDATION AND RESEARCH CENTER

